

2015 MAYIS KISA VADELİ DİŐ BORÇ İSTATİSTİKLERİ GELİŞMELERİ

15 Temmuz 2015

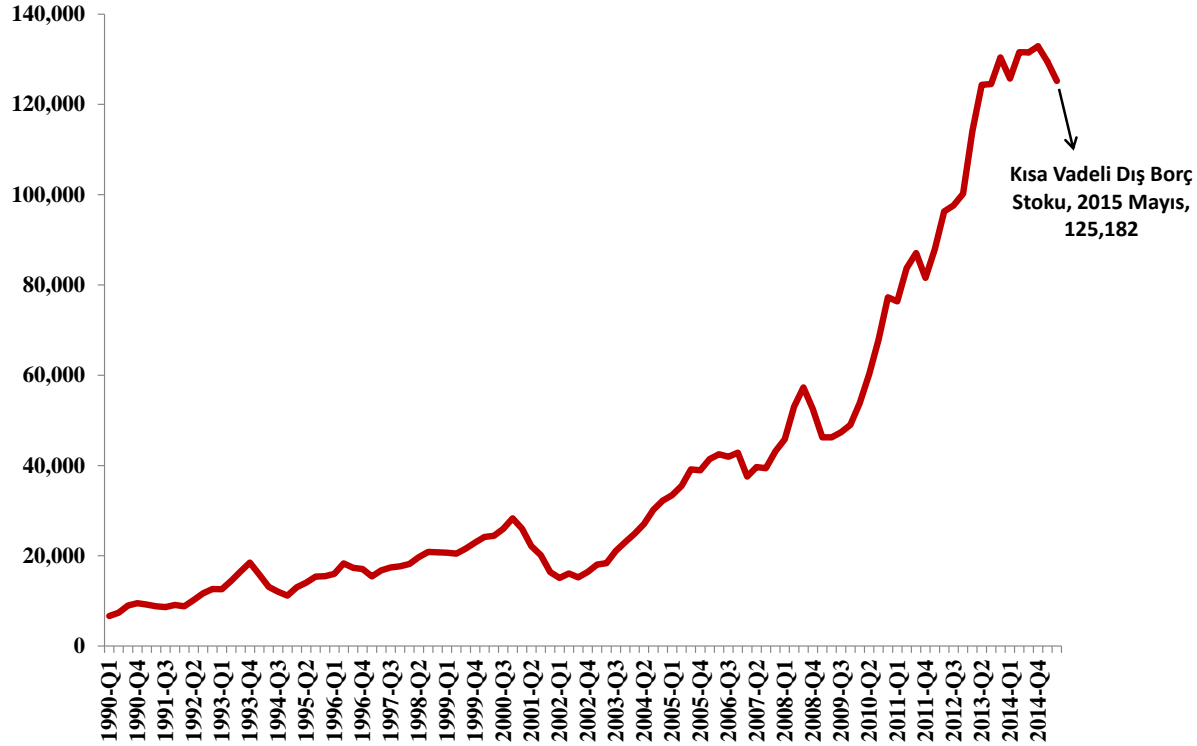

Kısa vadeli dış borçlara ilişkin Mayıs 2015 verileri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından 15 Temmuz 2015 tarihinde yayımlandı¹.

Kısa vadeli dış borçlar, temel olarak bankaların aylık döviz vaziyeti stokları, özel sektörün yurt dışından sağladığı kredilerin izlendiği veri tabanı, ticari kredilere ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ithalat verileri ve Merkez Bankası aylık döviz vaziyeti kaynaklarından derlenmektedir.

Buna göre, kısa vadeli dış borç stoku 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla 2014 yılsonuna göre %5,8 (~ 7,7 milyar ABD doları) azalmış ve yaklaşık 125,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir (Şekil 1). Aynı dönemde bankalar kaynaklı kısa vadeli dış borç stoku %6,3 azalarak 89,8 milyar ABD dolarına, diğer sektörler kaynaklı kısa vadeli dış borç stoku da %4,2 azalarak 35,1 milyar ABD dolarına gerilemiştir.

Şekil 1: Kısa Vadeli Dış Borç Stoku (1990:Q1- 2015 Mayıs, Milyon ABD Doları)

Kaynak: TCMB

¹ TCMB, her ay verileri geçmişe dönük revize ettiği için bilgi notlarında yer alan tablolardaki eski yıllara ait veriler farklılık gösterebilmektedir.

Kısa vadeli dış borç stokunun %71,7'si bankalar kaynaklı borçlardan oluşmaktadır. Bankalar kaynaklı borçların %42,1'ini ise krediler oluşturmaktadır. Bankaların yurt dışından kullandıkları kısa vadeli krediler 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla yaklaşık 37,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, kısa vadeli kredilerde 2014 yılsonuna göre %21,6'lık bir daralma yaşandığı anlamına gelmektedir. Aynı dönemde yurt dışı yerleşiklerin döviz tevdiat hesabı ile TL cinsinden mevduatları, sırasıyla, %1,1 ve %6,1 oranında azalmıştır. Banka mevduatları ise %25'lik artışla 26,4 milyar ABD doları olmuştur (Tablo 1).

Diğer sektörlerin yurt dışından sağladığı kısa vadeli borçlar ise 2014 yılsonuna göre %4,2 oranında azalarak 35,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu gerileme, diğer sektörlerin kısa vadeli borçlarının yaklaşık %86'sını oluşturan ticari kredilerdeki azalmadan kaynaklanmıştır. Ticari krediler, 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla 2014 yılsonuna göre %5,4 azalmış ve yaklaşık 30,1 milyar ABD doları olmuştur. Ticari krediler içindeki ithalat borçları da aynı dönemde %4,6 daralarak 26,5 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Ticari kredilerin bir diğer kalem olan peşin ihracat kredilerinde ise yaklaşık %11'lik bir daralma yaşanmıştır. Diğer sektörlerin diğer kredileri aynı dönemde %3,7 artmış ve 5 milyar ABD doları olmuştur.

Tablo 1: Kısa Vadeli Dış Borç Stoku (2012:Q1- 2015 Mayıs, Milyon ABD Doları)

	2012				2013				2014				2015	2015
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Mayıs
MERKEZ BANKASI	1,243	1,127	1,071	1,036	980	963	905	833	762	661	417	342	290	276
BANKER KREDİ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MUHABİR AÇIKLARI	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KREDİ MEKTUPLU DTH	1,242	1,127	1,070	1,036	980	963	905	833	762	661	417	342	290	276
DÖVİZE ÇEV. MEVDUAT & DİĞER	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GENEL HÜKÜMET	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BANKALAR	57,380	62,725	64,349	68,385	79,361	86,106	88,684	92,261	90,017	94,672	95,056	95,837	95,009	89,765
KREDİLER	23,750	26,616	27,089	29,381	36,331	37,619	40,870	44,309	44,455	47,204	47,587	48,183	44,219	37,769
DÖVİZ TEVDİAT HESABI	8,495	8,839	8,403	8,768	8,967	9,696	10,714	11,507	11,465	12,077	12,592	13,131	12,778	12,981
BANKA MEVDUATI	15,947	16,633	17,286	18,588	21,621	25,699	27,142	25,390	23,992	22,933	21,999	21,118	25,336	26,432
TL CİNSİNDEN MEVDUAT	9,188	10,637	11,571	11,648	12,442	13,092	9,958	11,055	10,105	12,458	12,878	13,405	12,676	12,583
DİĞER SEKTÖRLER	29,326	32,439	32,215	30,774	33,741	37,255	34,927	37,331	34,952	36,254	36,073	36,683	34,198	35,141
TİCARİ KREDİLER	25,348	27,627	26,960	26,390	29,701	33,169	30,427	32,325	30,028	31,358	31,407	31,855	29,401	30,136
İTHALAT BORÇLARI	20,246	22,900	22,486	22,084	25,345	28,638	25,911	27,828	25,490	26,930	27,097	27,744	25,564	26,469
PREF.&PEŞİN İHRACAT	5,102	4,727	4,474	4,306	4,356	4,531	4,516	4,497	4,538	4,428	4,310	4,111	3,837	3,667
DİĞER KREDİLER	3,978	4,812	5,255	4,384	4,040	4,086	4,500	5,006	4,924	4,896	4,666	4,828	4,797	5,005
KAMU	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ÖZEL	3,978	4,812	5,255	4,384	4,040	4,086	4,500	5,006	4,924	4,896	4,666	4,828	4,797	5,005
TOPLAM	87,949	96,291	97,635	100,195	114,082	124,324	124,516	130,425	125,731	131,587	131,546	132,862	129,497	125,182

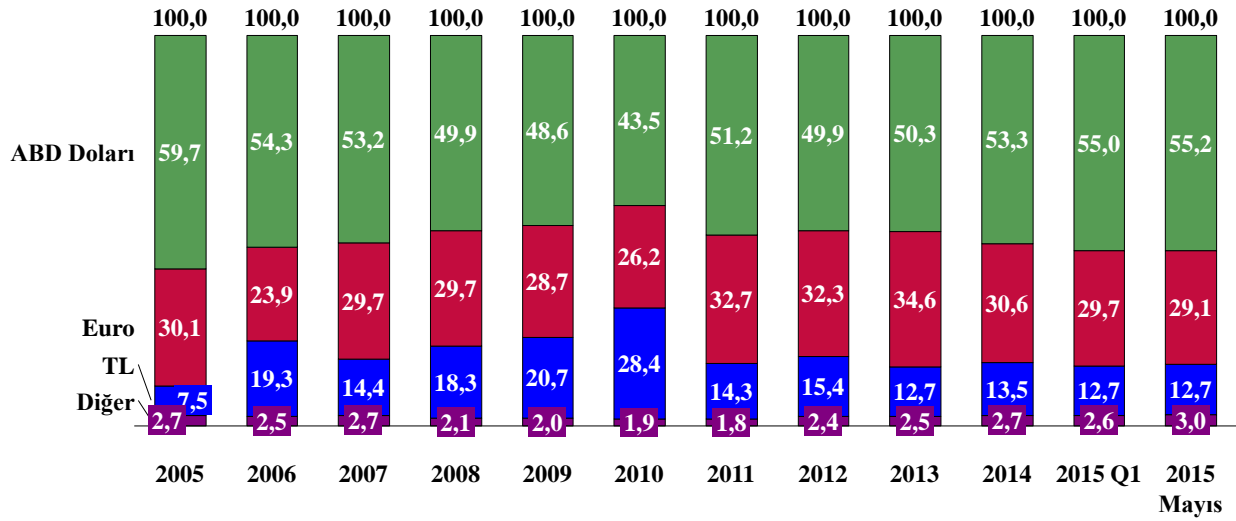
Kaynak: TCMB

Kısa vadeli dış borç stokunun borçlu bazında dağılımı incelendiğinde, tamamı kamu bankalarından oluşan kamu sektörünün borcunun Mayıs 2015 itibarıyla, 2014 yılsonuna göre %6,2 oranında azaldığı ve 16,8 milyar ABD dolarına gerilediği görülmektedir. Kısa vadeli dış borç stokunun %86,4'ünü oluşturan özel sektörün kısa vadeli dış borç stoku ise 2015 yılı Mayıs sonunda, 2014 yılsonuna göre yaklaşık %5,7 oranında (6,5 milyar ABD doları) azalmış ve 108,1 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Alacaklı bazında dağılım incelendiğinde ise parasal kuruluşlara olan kısa vadeli borçların 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla, bir önceki yılsonuna göre %6,7 oranında azaldığı ve 77,2 milyar ABD dolarına gerilediği görülmektedir. Aynı dönemde parasal olmayan kuruluşlara olan kısa vadeli borçlar ise yaklaşık %4,2 oranında azalmış ve 43,7 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla 3,9 milyar ABD doları olan tahvil ihraçları, 2014 yılsonuna göre yaklaşık %6 oranında daralmıştır.

Kısa vadeli dış borç stokunun 2005-2015 Mayıs dönemindeki döviz kompozisyonu incelendiğinde, 2005 yılına kıyasla yaklaşık 5 yüzde puan azalmakla birlikte, ABD dolarının payının, euro ve diğer dövizlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla, kısa vadeli dış borç stokunun %55,2'si ABD doları, %29,1'i Euro, %12,7'si TL ve %3'ü de diğer döviz cinslerinden oluşmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2: Kısa Vadeli Dış Borç Stokunun Döviz Kompozisyonu (2005 – 2015 Mayıs)

Kaynak: TCMB

Son olarak kısa vadeli dış borç stokunu kalan vadeye göre değerlendirmek gerekirse 2015 yılı Mayıs sonu itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl veya daha az kalmış kısa vadeli dış borç stokunun 164,8 milyar ABD doları olduğu görülmektedir. Söz konusu stokun yaklaşık %55'i özel bankaların borçlarından oluşmaktadır. 31,6 milyar ABD dolarlık kısmı ise Türkiye'de yerleşik bankaların ve özel sektörün, yurt dışı şubeleri ile iştiraklere olan borçlarından oluşmaktadır. Kalan vadeye göre dış borç stoku borçlu bazında ele alındığında, özel sektörün %86,7'lik oran ile en büyük paya sahip olduğu tespit edilmiştir. Kamu sektörü ve Merkez Bankası'nın payları ise sırasıyla, %12,68 ve %0,63'tür.

Yorum:

(Not: Bir ülkenin dış borcu ele alındığında, o ülkenin hem kamu hem de özel sektörünün dış borcu toplamı değerlendirilir. Dolayısıyla, Türkiye'nin kısa vadeli dış borç stokunda hem kamu hem de özel sektörün kısa vadeli dış borç toplamı ele alınır.)

Yaklaşık 2/3'ü bankalara, 1/3'ü reel sektöre ait olan kısa vadeli dış borç stoku, 2014 yılı Kasım ayında gördüğü 138,7 milyar \$ tepe seviyesinden yaklaşık 13,5 milyar \$ azalarak Mayıs ayında 125,2 milyar \$'a gerilemiştir. Orijinal vadesine bakmaksızın, önümüzdeki 1 yıl içinde ödenecek kısa vadeli dış borç stoku ise 1,3 milyar \$ artarak 164,8 milyar \$'a yükselmiştir. Bu tutarın 109 milyar \$'ı bankalara, 52 milyar \$'ı reel sektöre, 4 milyar \$'ı ise kamuya aittir. Kısa vadeli dış borç stokunun döviz kompozisyonu incelendiğinde, \$ payının, Euro ve diğer dövizlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kısa vadeli dış borç stokunun %55,2'si \$, %29,1'i Euro cinsinden oluşmaktadır.

Sonuç olarak...

Mayıs ayı kısa vadeli dış borç stoku gelişmeleri, hem bankaların hem de reel sektörün kısa vadeli dış borçlarını azaltma sürecinde olduklarını göstermektedir. Bu gerilemede, son dönemde \$/TL'de görülen değer kaybına bağlı olarak \$ cinsi borçlanmada yavaşlama etkili olurken, bankaların kredi borçlarındaki azalış dikkat çekmektedir. Önümüzdeki 1 yıl içinde ödenecek dış borç büyüklüğünün (kısa+uzun vadeden gelen) Mayıs ayında 1,3 milyar \$ artarak 164,8 milyar \$'a yükselmesi, bankaların kısa vadeli dış borçlarını azalttığını ve uzun vadeli borçlarını artırma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Kısa vadeli dış borç stokunu azaltmaya yönelik bu reflekse karşın bazı uluslararası kuruluşlar ve bankalar tarafından Türkiye'nin kısa vadeli dış borç stoku ile TCMB'nin döviz rezervleri ilişkilendirilerek bu bağlamda Türkiye'nin kırılgan bir yapıya sahip olduğuna yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır. Temmuz ayında **IMF** ve **Commerzbank** tarafından yayınlanan raporlarda bu konuya yer verilmiştir.

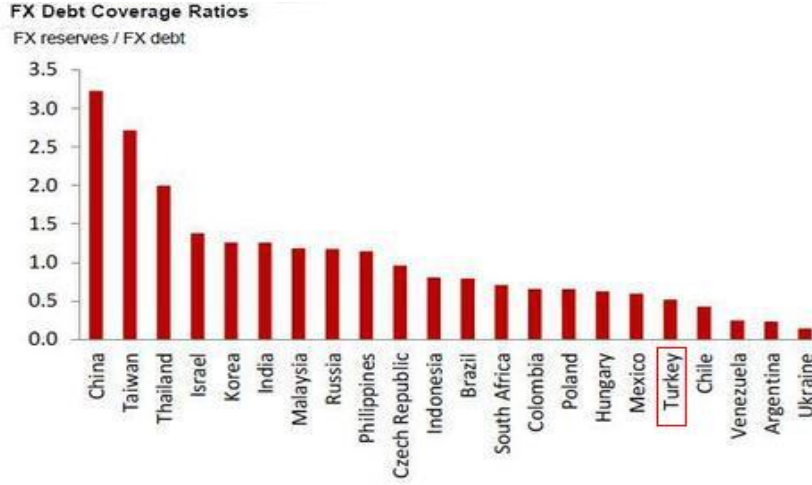
IMF, 26 Temmuz 2015 tarihinde yayınladığı raporda (**2015 External Sector Report-Individual Economy Assessments**) Türkiye'nin dış yükümlülüklerinin bileşiminin bozulduğunu ve kısa vadeli dış borç stokunun GSYH'nın %16'sına ulaştığını belirtmektedir. Ayrıca, TCMB'nin döviz rezervlerinin düşük düzeyde olduğunu ve bunun da ülkeyi dış şoklara maruz bıraktığı ifade edilmektedir. Döviz rezervinin artırılması için ise TCMB'nin faiz artırması ve döviz piyasasına müdahalesini sınırlayarak döviz rezervini kaybetmemesi gerektiği yönünde değerlendirilme yapılmaktadır.

Almanya orijinli ve uluslararası bir ticari banka olan **Commerzbank**'ın 27 Temmuz 2015 tarihinde yayınladığı gelişmekte olan ülkeler raporunda Türkiye'nin döviz rezervlerinin kısa vadeli dış borç stokunu karşılamakta yetersiz olduğunu ve bu nedenle en kırılgan ülkelerden biri olduğu ifade edilmektedir.

Merkez Bankası döviz rezervlerinin kısa vadeli dış borca oranının minimum “1” olması beklenir. Bu oran ile Merkez Bankası’nın döviz yeterliliği belirlenirken diğer taraftan kısa vadeli dış borç stokunun düzeyi öne çıkmaktadır. Bu oranın önemi; ülkenin “kırılganlık durumunu” veya “dış şoklara olan hassasiyetini” göstermesidir.

14 Ağustos 2015 tarihi itibarıyla TCMB’nin toplam rezerv büyüklüğü 120.7 milyar \$’dır. Toplam rezerv büyüklüğünün 102.2 milyar \$’ı döviz, 18.5 milyar \$’ı altın rezervidir. Toplam büyüklüğü, kısa vadeli dış borç ile oranladığımız zaman (120.7/125.2) %96,4 oranını elde etmekteyiz. Diğer taraftan, orijinal vadesine bakmaksızın kısa vadeli dış borcu ele aldığımızda bu oran (120.7/164.8) %73,2 olarak gerçekleşmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler içerisinde ise Türkiye’nin yeri bu açıdan dikkat çekicidir. Aşağıda yer alan grafikte gelişmekte olan ülkelerin kısa vadeli dış borç stokunun döviz rezervine oranı gösterilmektedir. Ukrayna, Arjantin, Venezüella ve Şili’den sonra Türkiye, kısa vadeli dış borç stokunu karşılamakta döviz rezervi en düşük olan ülkedir.

Doç.Dr.İsmail Orçun GÜNDÜZ